

RELEVANȚE EVOLUTIVE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PROFESIONAL TEHNIC DIN REPUBLICA MOLDOVA

*Tatiana Niculcea, drd,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău*

THE EVOLUTION OF TECHNICAL VOCATIONAL EDUCATION IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

*Tatiana Niculcea, PhD student,
„Ion Creanga” State Pedagogical University of Chisinau,
ORCID: 0000-0002-8502-0259
niculcea.tatiana@upsc.md*

CZU: 377(478)

DOI: 10.46727/c.v2.24-25-03-2023.p90-96

Abstract. Vocational Technical Education in the Republic of Moldova is an educational system for professional training of students that pursues several goals, which find their roots in socio-cultural and economic contexts. The importance of these goals evolves with the times and market demands. To exemplify the relevance of this exploration approach, the article will propose a description based on the analysis targeting, in particular, the evolution of the number of educational institutions, teaching staff, students by educational levels, ages, sexes, forms of education and by general fields of studies during the years 2015-2021.

Keywords: Technical Vocational Education; Education; Strategy, Continuing Education, Qualified Teachers.

Introducere

În funcție de perioadă, învățământul profesional tehnic (ÎPT) din Republica Moldova are sarcina să răspundă la diferite provocări, care evaluează continuu. Aceste răspunsuri au determinat alegeri concrete la nivelul politicilor publice, structurilor și organizațiilor. O privire atentă asupra diferitelor obiective urmărite de sistemul ÎPT oferă o perspectivă interesantă pentru o mai bună înțelegere a evoluției și a specificului lor.

Criza economică, aderarea Republicii Moldova ca țară candidat la UE și pandemia de COVID-19 au modificat prevederile pentru ÎPT, prezentând provocări tot mai mari, cu care se confruntă, materializate prin următoarele probleme: tradiții istorice, prestigiu în scădere, guvernare, implicarea partenerilor sociali și introducerea învățământului dual [10].

Întregul proces educațional face parte dintr-o mentalitate complexă de rezolvare a problemelor sociale, care presupune că trebuie să ne gândim la problemele sociale în sisteme complexe multidimensionale, inclusiv apariția unei game largi de actori, interese și alternative cu caracter cognitiv. În acest sens, identificăm unele aspecte relevante evolutive, înțelese ca o analiză ce va permite să clarificăm abordarea noastră teoretică și statistică, oferind în același timp exemple concrete pentru părțile interesate, făcând apel și la cercetări recente.

Dilema dezvoltării învățământului profesional

Impactul învățământului general asupra învățământului profesional este profund și pe termen lung. În funcție de cerințele pieței muncii, învățământul profesional va avea un mare impact va provoca următoarele aspecte ale educației profesionale.

Spre deosebire de învățământul general, învățământul profesional nu trebuie doar să răspundă schimbărilor din tehnologii și de pe piața forței de muncă. El va avea, de asemenea, un impact direct asupra modului în care se desfășoară munca în afară acestuia.

Acest lucru reflectă necesitatea evidentă a programelor de captare și furnizare a diverse

competențe tehnice/profesionale specifice.

Structura sistemului de învățământ profesional tehnic

Sistemul de învățământ profesional tehnic încadrează învățământul profesional tehnic secundar, învățământul profesional tehnic postsecundar și învățământul profesional tehnic postsecundar nonterțiar, nivelurile, respectiv, III, IV și V ale sistemului de învățământ.

Ansamblul instituțiilor din sistemul de învățământ profesional tehnic oferă următoarele programe:

- a) formarea profesională a muncitorilor calificați, a maiștrilor, tehnicienilor și altor categorii de specialiști;
- b) recalificarea muncitorilor și specialiștilor în diverse domenii de formare profesională;
- c) consolidarea competențelor profesionale ale muncitorilor calificați, în conformitate cu cerințele economiei și ale pieței muncii [7].

Programele respective de formare profesională se prevăd a fi elaborate și implementate, în totalitate, în conformitate cu nivelurile 3, 4 și 5 din cele 8 ale Cadrului Național al Calificărilor: nivelul 3 de calificare se asigură prin studii profesionale tehnice secundare, nivelul 4 de calificare – prin studii profesionale tehnice postsecundare, nivelul 5 de calificare – prin studii profesionale tehnice postsecundare nonterțiare.

Contextul politicilor învățământului profesional tehnic

Reforma IPT a început cu Legea învățământului din 1995 [11], după care a continuat cu Codul Educației din 2014 [3].

Viziunea de ansamblu asupra dezvoltării social-economice a țării a fost reflectată în:

- Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2020” - ȘAPTE soluții pentru creșterea economică și reducerea sărăciei [12]. În acest sens, dezvoltarea sistemului de formare profesională reprezintă o dimensiune esențială pentru dezvoltarea durabilă a țării. Sub aspectul obiectivelor strategice pe termen lung, prima dintre cele 7 priorități de dezvoltare declarate în document este focalizată pe „Racordarea sistemului educațional la cerințele pieței forței de muncă, în scopul creșterii productivității forței de muncă și măririi cotei de ocupare în economie”;
- Strategia pentru dezvoltarea învățământului vocațional/tehnic pe anii 2013-2020 [4] a reprezentat documentul cel mai vizionar, adoptat în sectorul învățământului profesional tehnic în ultimele două decenii. Aceasta a analizat expres problemele ce subminează sectorul învățământului profesional tehnic din Republica Moldova și stipulează o serie de priorități de dezvoltare: restructurarea rețelei de instituții de învățământ; ralierea învățământului profesional la nevoile pieței muncii și creșterea nivelului de satisfacție a angajatorilor; crearea unei entități naționale pentru evaluarea și acreditarea instituțiilor școlare; alinierea curriculei și a formării instructorilor la Cadrul Național al Calificărilor; creșterea calității procesului de formare profesională și sporirea atractivității și accesibilității învățământului profesional. Strategia a stabilit obiectivele și sarcinile pe termen mediu și lung în vederea dezvoltării învățământului profesional din Republica Moldova în perspectiva integrării europene;
- Programul de dezvoltare strategică 2012-2014 a Ministerului Economiei [13] a reflectat prioritizarea diverselor obiective, expuse în documentele de politici, cum ar fi dezvoltarea infrastructurii de suport în afaceri, prin crearea Centrului Național de Excelență în Afaceri, formarea și dezvoltarea abilităților antreprenoriale a agenților economici, dezvoltarea culturii antreprenoriale în rândul tinerilor antreprenori, etc.;
- Strategia de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012
- 2020 [5]. În Strategia respectivă au fost prevăzute obiective specifice, care au drept scop dezvoltarea și promovarea educației și a culturii antreprenoriale, formarea infras-

structurii de suport educațional etc.;

- Strategia de dezvoltare a comerțului interior în Republica Moldova pentru anii 2014-2020 [6]. Astfel, din cauza deficitului de cadre calificate antrenate în activitățile din comerț, au fost stabilite liniile directorii în vederea perfecționării potențialului uman antrenat în activitățile din comerț și asigurarea comerțului cu muncitori calificați și în continuă perfecționare.

Documentele de politici de ultimă oră s-au focalizat pe soluționarea problematicii învățământului profesional tehnic, cu prevederea reformelor specifice de amploare:

1. racordarea învățământului profesional tehnic la cerințele de pe piața forței de muncă;
2. implementarea Cadrului Național al Calificărilor [7] [8];
3. crearea Sistemului Național de validare a învățării nonformale și informale;
4. implementarea procedurilor și mecanismelor de asigurare a calității;
5. instituirea Agenției Naționale de Asigurare a Calității în învățământul profesional;
6. reconfigurarea și consolidarea sistemului de învățământ profesional tehnic;
7. instituirea a 10 Centre de Excelență;
8. implementarea învățământului dual;
9. implementarea curriculei modulare/pe discipline de studiu etc.

Tipuri de instituții în învățământul profesional tehnic

În baza cercetării statistice realizate de către Biroul Național de Statistică [14] privind domeniul educației formale, și anume nivelul educațional Învățământ profesional tehnic, indiferent de forma de proprietate, prezentăm informații statistice vizând, în mod special, evoluția numărului instituțiilor de învățământ, forme de învățământ pe domenii generale de studii, elevi și cadre didactice.

Tabelul 1. Numărul de instituții de învățământ profesional tehnic

	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
Numărul total de instituții	92	86	86	89	91	91	91
Școli de meserii	2	—	—	—	—	—	—
Școli profesionale	44	43	43	42	42	42	42
Colegii	42	32	32	34	36	36	36
Centre de excelență	4	11	11	13	13	13	13
Instituții publice	88	83	83	83	84	84	84
Școli de meserii	2	—	—	—	—	—	—
Școli profesionale	44	43	43	42	42	42	42
Colegii	38	29	29	29	30	30	30
Centre de excelență	4	11	11	12	12	12	12

Profesorul Nicolae Bucun punctează că pentru a evalua și a promova corect valoarea și rolul omului în societate, statul este obligat să promoveze cu cea mai mare și corectă atitudine rolul școlii în viața acestuia [1, p. 5]. Astfel, după cum observăm în tabelul de mai sus, în țară avem în total 175 instituții de învățământ profesional tehnic [14, p. 51]. Respectiv, absolvenții instituțiilor de cultură generală au posibilitatea de a alege instituția de învățământ profesional tehnic după bunul plac, cu posibilitatea de a se transfera de la o instituție de învățământ la alta, de la o formă de învățământ la alta, de la o specialitate la alta în cadrul aceleiași instituții de învățământ, cu condiția de a respecta regulile de aplicare a ECVET în cazul dacă nu se regăsesc la specialitatea inițial aleasă, numai în cadrul aceluiasi domeniu de formare profesională (profil) [9].

Tabelul 2. Elevii și absolvenții învățământului profesional tehnic pe programe și pe tipuri de instituții

	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
Programe de formare profesională tehnică secundară							
Numărul total de elevi	16 098	18 980	16 948	15 306	14 673	15 077	15 015
Școli de meserii	195	—	—	—	—	—	—
Școli profesionale	15 222	17 228	15 436	13 932	13 458	13 880	13 855
Centre de excelență	681	1 752	1 512	1 374	1 215	1 197	1 160
Numărul de absolvenți	9 220	3 584	7 585	7 054	5 724	5 594	5 686
Școli de meserii	580	—	—	—	—	—	—
Școli profesionale	8 288	3 162	6 781	6 505	5 123	5 178	5 218
Centre de excelență	352	422	804	549	601	416	468
Programe de formare profesională tehnică postsecundară							
Numărul total de elevi	30 428	29 811	29 638	29 042	28 891	29 766	30 983
Colegii	24 641	17 188	17 364	17 379	17 665	18 400	19 401
Centre de excelență	5 787	12 623	12 274	11 663	11 226	11 366	11 582
Numărul de absolvenți	6 252	6 789	6 367	7 025	6 586	6 279	6 208
Colegii	5 102	4 044	3 608	3 852	3 770	3 656	3 724
Centre de excelență	1 150	2 745	2 759	3 173	2 816	2 623	2 484

Instituțiile de învățământ au menirea de a oferi societății profesioniști buni și calificați în diferite domenii cu nivele de cunoștințe în conformitate cu intelectul fiecărui individ în parte. Nivelul intelectual se dezvoltă la fiecare om diferit, din acest motiv selectarea instituției de învățământ este o alegere aleatorie, uneori negândită și rareori aleasă pe plac unde știm cine dorim să devenim. Așadar, observăm în tabelul de mai sus că numărul de elevi/absolvenți din cadrul programului de formare profesională tehnică secundară este mai mic față de numărul de elevi/absolvenți din cadrul programului de formare profesională tehnică postsecundară, acest fapt se datorează, credem, și orientării profesionale deficitare [14, p. 53]. Credem neinspirat faptul că în Moldova nu mai sunt examenele de bacalaureat profesional, respectiv, elevii care au finalizat școala profesională și doresc să continue studiile sunt nevoiți să se înmatriculeze în licee la zi/serale pentru a susține examenele de bacalaureat obligator sau colegii/centre de excelență pentru a susține examenele de bacalaureat la solicitare.

Tabelul 3. Cadrele didactice pe tipuri de instituții și sexe, 2019/20-2021/22

	Instituții de învățământ profesional tehnic		Școli profesionale		Colegii		Centre de excelență	
	Total	feminin	Total	feminin	Total	feminin	Total	feminin
2019/20								
Total	3 865	2 552	1 470	805	1 444	1 056	951	691
Personal de conducere	463	297	182	97	180	133	101	67
inclusiv cu norme didactice	408	277	146	86	171	127	91	64
Personal didactic	3 402	2 255	1 288	708	1 264	923	850	624

profesori	2 541	1 825	606	400	1 178	875	757	550
inclusiv profesori pe discipline generale	1 328	1 039	423	316	561	444	344	279
maiștri-instructori	703	304	606	246	39	11	58	47
alt personal didactic	158	126	76	62	47	37	35	27
2020/21								
Total	3 743	2 457	1 393	763	1 359	990	991	704
Personal de conducere	466	302	180	98	184	137	102	67
inclusiv cu norme didactice	409	279	142	85	178	134	89	60
Personal didactic	3 277	2 155	1 213	665	1 175	853	889	637
profesori	2 465	1 754	571	388	1 090	802	804	564
inclusiv profesori pe discipline generale	1 296	1 027	400	305	535	425	361	297
maiștri-instructori	670	281	573	222	39	11	58	48
alt personal didactic	142	120	69	55	46	40	27	25
2021/22								
Total	3 757	2 494	1 338	733	1 449	1 071	970	690
Personal de conducere	461	314	171	101	185	139	105	74
inclusiv cu norme didactice	414	292	143	90	179	135	92	67
Personal didactic	3 296	2 180	1 167	632	1 264	932	865	616
profesori	2 493	1 778	539	352	1 176	879	778	547
inclusiv profesori pe discipline generale	1 342	1 048	385	279	610	483	347	286
maiștri-instructori	653	272	556	218	36	10	61	44
alt personal didactic	150	130	72	62	52	43	26	25

În tabelul de mai sus vedem numărul total de cadre didactice pe tipuri de instituții și sexe [14, p. 54]. Toate aceste cadre didactice joacă un rol primordial în viața elevului din primul până în ultimul an de studii în instituția de învățământ, prin valorizarea didacticii și redarea conținutului pe înțelesul fiecăruia, dat fiind că „dispozitivul didactic, metodologic de predare și evaluare (manuale, ghiduri, strategii, teste etc.), de care dispune cadrul didactic, favorizează cultivarea valorilor educaționale și sociale, a structurii axiologice a lumii reale în care elevul este martor. Or, școala formează intelectualul societății”, menționează Nelu Vicol [2, p. 44].

În opinia noastră, cadrele didactice din învățământul profesional tehnic trebuie să conștientizeze, în actul educațional/formativ, următoarele obiective:

Creșterea atractivității carierei didactice în ÎPT

Oferirea de căi flexibile în predarea disciplinelor de specialitate și de cultură generală

Creșterea participării la diferite concursuri, conferințe, seminare etc.

Îndrumări și sprijin pentru utilizarea tehnologiei în cadrul disciplinelor de specialitate

Fig. 1. Obiectivele cadrului didactic din ÎPT

Toate aceste obiective pot fi atinse doar datorită formării profesionale continue a profesorilor care trebuie să actualizeze cunoștințele, aptitudinile și competențele lor.

Este regretabil faptul, dar în Republica Moldova cadrele didactice fac formări doar pentru a le conferi sau confirma gradele didactice. În cadrul instituțiilor de învățământ profesional tehnic este nevoie tot mai mult de profesori care să țină pasul cu realitățile industriei și schimbarea pieței muncii. Considerăm că în acest caz ar fi bine venită susținere din partea Ministerului Educației și Cercetării, ca să lanseze proiecte specifice, prevederi educaționale sau stagii de muncă în companii pentru profesorii de specialitate din cadrul ÎPT.

Lipsa profesorilor înalt calificați din ÎPT este legată parțial de atractivitatea limitată a carierei ce afectează statutul social al cadrului didactic. De exemplu, salariile profesorilor, volumul mare de muncă, managementul defectuos al instituțiilor de ÎPT și lipsa oportunităților de dezvoltare a carierei. Atragerea profesioniștilor din industrie către predare în ÎPT ar fi o strategie de diminuare și depășire a lipsei de profesori înalt calificați, având, în același timp, avantajul suplimentar de a aduce profesori cu cunoștințe și abilități moderne din industrie.

În concluzie, susținem că învățământul profesional este o parte vitală a sistemului de învățământ din țară, care a fost mult timp neglijat. Abilitățile profesionale sunt de o importanță fundamentală în pregătirea tinerilor pentru activitatea productivă în societatea noastră. Extinderea colaborării între profesioniști și angajatorii din sectorul privat va asigura piața forței de muncă cu cadre calificate la cel mai înalt nivel.

În baza documentelor analizate sumar, considerăm oportune continuarea reformelor inițiate și în special acele schimbări aduse de inovarea tehnologică ce îngreunează sarcina școlilor, dar o legătură strânsă între școli și angajatorii din sectorul privat poate ajuta programele educaționale să rămână la zi.

BIBLIOGRAFIE

1. MARTEA G. *Sistemul de învățământ – promotor al identității naționale*, Chișinău: Editura Pontos, 2015, p. 203.
2. VICOL N. *EDUCAȚIA CORECTIVĂ. O metaforă societală, culturală și psihopedagogică*, Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2020, p. 306. ISBN 978-9975-3350-5-8.

Acte legislative și normative:

3. COD Nr. 152 din 17.07.2014 CODUL EDUCAȚIEI AL REPUBLICII MOLDOVA, publicat 12.10.2014 în *Monitorul Oficial* Nr. 319-324 art. 634.
4. HOTĂRÂRE Nr. 97 din 01-02-2013 cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a învățământului vocațional/tehnic pe anii 2013-2020, Chișinău: 15-02-2013 în *Monitorul Oficial* Nr. 31-35 art. 149.
5. HOTĂRÂRE Nr. 685 din 13-09-2012 cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012–2020, Chișinău: 21-09-2012 în *Monitorul Oficial* Nr. 198-204 art. 740.
6. HOTĂRÂRE Nr. 948 din 25-11-2013 cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a comerțului interior în Republica Moldova pentru anii 2014-2020 și a Planului de acțiuni pentru anii 2014-2016 privind implementarea acesteia, Chișinău: 06-12-2013 în *Monitorul Oficial* Nr. 284-289 art. 1059.
7. HOTĂRÂRE Nr. 1016 din 23-11-2017 cu privire la aprobarea Cadrului național al calificărilor din Republica Moldova, Chișinău: 01-12-2017 în *Monitorul Oficial* Nr. 421-427 art. 1137.
8. HOTĂRÂRE Nr. 1167 din 28-11-2018 cu privire la aprobarea modificărilor ce se operează în anexa nr.3 la Cadrul național al calificărilor din Republica Moldova, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1016/2017, Chișinău: 14-12-2018 în *Monitorul Oficial* Nr. 467-479 art. 1293.

9. HOTĂRÂREA Colegiului ME nr. 3/3 din 08-07-2014 Regulamentul de organizare și desfășurare a procesului de învățământ în instituțiile de învățământul mediu de specialitate (colegii) în baza Sistemului de Credite de Studiu, Chișinău: Pus în aplicare prin *Ordinul ME* nr. 811 din 14.07.2014.
10. MEC, LEGE Nr. 10 din 21.01.2022 cu privire la învățământul dual, Chișinău: 20-05-2022 în *Monitorul Oficial* Nr. 151-157 art. 273.
11. MEC, LEGE Nr. 547 din 21-07-1995 învățământului, Chișinău: 09-11-1995 în *Monitorul Oficial* Nr. 62-63 art. 692.
12. MEC, LEGE Nr. 166 din 11-07-2012 pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2020”, Chișinău: 30-11-2012 în *Monitorul Oficial* Nr. 245-247 art. 791.
13. ME, PROGRAMUL DE DEZVOLTARE STRATEGICĂ 2012-2014, Chișinău: *Anexă la Hotărârea Colegiului MEC* nr. 1 din 30 ianuarie 2012.

Date statistice:

14. Biroul de Statistică din Republica Moldova, *Educația în Republica Moldova*, Chișinău, 2022. ISBN 978-9975-51-634-1.